

Hrvatska – Zaključna izjava nakon posjeta Misije MMF-a 2013.

Gospodarski uvjeti u posljednje su se vrijeme pogoršali zbog slabe inozemne potražnje, smanjenja duga privatnog sektora i nedostatka pouzdanja poduzeća i potrošača. Mora se ubrzati provedba programa strukturnih reformi – koji je presudan da bi se ponovno pokrenuo rast, iskoristile sve prednosti pristupanja EU i poboljšali srednjoročni izgledi. Prednost treba dati reformama usmjerenima na povećanje participacije radne snage, poboljšanje funkcioniranja tržišta rada i smanjenje prepreka za ulaganja. Unatoč poteškoćama, treba nastaviti provoditi postupnu fiskalnu konsolidaciju kako bi se ponovno uspostavila održivost duga i očuvao pristup tržištima. Nedavno najavljena smanjenja plaća u javnom sektoru i planirane reforme mirovinskog i zdravstvenog sustava koraci su u pravom smjeru; međutim, potrebna su daljnja poboljšanja i brza provedba reformi, s težištem u početnom razdoblju, kako bi se obuzdala neodrživa potrošnja za mirovinsko i zdravstveno osiguranje. U financijskom je sektoru važno nastaviti održavati dobru ravnotežu između očuvanja financijske stabilnosti i podupiranja oporavka kreditnog rasta.

Teški gospodarski problemi zahtijevaju ambiciozne i trajne mjere politike.

Gospodarski su se uvjeti pogoršali od sredine 2012., a rizici za izgledе su znatni. BDP se vjerojatno smanjio za 1,8 do 2 posto u 2012. u uvjetima slabe inozemne potražnje, nastavka smanjenja duga stanovništva i poduzeća te rastuće nezaposlenosti koja potkopava pouzdanje potrošača. Jačanje gospodarske aktivnosti u 2013. ponajviše bi ovisilo o pravovremenoj realizaciji planiranih velikih ulaganja javnog sektora. Međutim, moguće kašnjenje u njihovoj provedbi, iznenađenja vezana uz negativan rast u zemljama koje su glavni inozemni partneri Hrvatske i nastavak kontrakcije kredita banaka uzrokuju znatne negativne rizike za gospodarske izgledе zemlje.

Na izazove s kojima se Hrvatska suočava treba odgovoriti sveobuhvatnim, ambicioznim i trajnim mjerama. Članovi Misije smatraju da postoje tri hitna prioriteta:

- Brza realizacija plana strukturnih reformi radi poboljšanja konkurentnosti Hrvatske i poticanja srednjoročnog rasta. Strukturne reforme donose rezultate tek nakon nekog vremena, pa ih zato treba provesti u najbržem roku.
- Nastavak postupne, ali trajne fiskalne konsolidacije radi ponovne uspostave održivosti duga i zadržavanja pristupa tržištima uz razumne troškove. Predah koji zasada daju financijska tržišta ne bi smio biti razlog za spokojnost.
- Održanje primjerene ravnoteže između poboljšanja financijske stabilnosti i podupiranja oporavka kreditnog rasta.

Mora se brzo ostvariti plan strukturnih reformi iz 2012. da bi se ponovno potaknuo rast.

Hrvatske vlasti trebale bi hitno provesti uvelike zakašnjele reforme mirovinskog sustava i Zakona o radu te smanjiti prepreke za ulaganja. Treba brzo provesti reforme mirovinskog sustava da bi se povećala veoma niska participacija radne snage i poduprla fiskalna konsolidacija. Članovi Misije podržavaju planove Vlade da poveća kazne za prijevremeno umirovljenje, povisi dobnu granicu za umirovljenje na 67 godina za muškarce i žene, tempom od

šest mjeseci po godini, prekine indeksaciju privilegiranih mirovina i pojača kontrolu nad očigledno zloupotrebjavanim sustavom invalidskih mirovina. Važno je da te reforme stupe na snagu već u drugoj polovici 2013. kako bi što prije ostvarile koristan učinak. Planirane izmjene Zakona o radu primjereno su usmjerene na poboljšanje funkcioniranja tržišta rada, ali mogle bi biti ambicioznije u pogledu smanjenja troškova zapošljavanja i otpuštanja, uključujući otpuštanje zbog slabog radnog učinka, i omogućavanja poduzećima da se isključe iz primjene opterećujućih sektorskih kolektivnih ugovora. Nadalje, članovi Misije preporučuju hrvatskim vlastima da omoguće sporazume između socijalnih partnera u cilju usklađivanju naknada za rad s uvjetima poslovanja. Nedavno doneseni Zakon o strateškim investicijama olakšat će provedbu velikih investicijskih projekata. Međutim, treba učiniti više da bi se smanjile prepreke za ulaganja na lokalnoj razini za sve projekte i ubrzao privatizacijski proces. Bez napretka u tim područjima ne može se potaknuti održiv rast niti se mogu iskoristiti sve prednosti pristupanja EU.

Mora se nastaviti s provođenjem postupne, ali trajne fiskalne konsolidacije.

Provedba fiskalne konsolidacije jest teška, ali njezina alternativa nosi velike rizike. Sadašnja je putanja javnog duga i dalje neodrživa, a kamatni troškovi rapidno rastu, čime se istiskuju produktivni rashodi. Što ovaj proces bude dulje trajao, to će konačna prilagodba biti znatnija i uzrokovati veće poremećaje. Nadalje, nedavni gubitak investicijskog kreditnog rejtinga povećava ranjivost Hrvatske prema povećanju kamatnih troškova za zajmoprimce iz javnog i privatnog sektora – stvarajući dodatan pritisak na rast i fiskalno zdravlje – ako dođe do ponovnog pogoršanja u zasada benignom međunarodnom financijskom okruženju. Kako bi se ti rizici sveli na najmanju mjeru, Vlada mora odagnati svaku sumnju u svoju opredijeljenost za fiskalnu konsolidaciju brzom provedbom daljnjih mjera prilagodbe kojima će se proračun vratiti na put konsolidacije.

Prilagodba postignuta 2012. dobrodošao je prvi korak na tom putu. Članovi Misije procjenjuju da je ciljani proračunski manjak od 4 posto BDP-a vjerojatno ostvaren, uz strukturnu prilagodbu od približno 1,5 postotnih bodova BDP-a. Nažalost, prekoračenja zacrtanih iznosa neodržive mase plaća i potrošnje za mirovinsko i zdravstveno osiguranje kompenzirano je kapitalnom potrošnjom koja je manja od planirane i suzbija rast.

Međutim, u proračunu iz 2013. djelomično su poništena pozitivna ostvarenja iz 2012., pa dodatnim mjerama politike treba uspostaviti njegovu vjerodostojnost. Ciljani proračunski manjak od 4 posto BDP-a (ESA 95) veći je 0,75 postotnih bodova od prethodno planiranoga. Iako bi nedavno najavljeno smanjenje plaća u javnom sektoru od 3 posto uglavnom trebalo osigurati smanjenje mase plaća predviđeno proračunom, planirane uštede u potrošnji za mirovinsko/zdravstveno osiguranje za sada nisu u dovoljnoj mjeri podržane eksplicitnim mjerama, iako su namjere u vezi sa srednjoročnim mjerama u tim područjima ohrabrujuće. Stoga bi prema projekcijama članova Misije, uz do sada provedene mjere, proračunski manjak u 2013. dosegno 4,25 posto BDP-a, a u srednjoročnom bi razdoblju iznosio približno 4,5 posto BDP-a, s tim da bi javni dug do kraja 2014. premašio 60 posto BDP-a (75 posto uključujući dug za koji jamči država).

Članovi Misije pozdravljaju namjeru hrvatskih vlasti da se donese rebalans proračuna za 2013. i savjetuju provedbu daljnje postupne konsolidacije zasnovane na reformama usmjerenima na neodržive rashode za mirovinsko i zdravstveno osiguranje. Članovi Misije

preporučuju da radi postizanja održivosti duga i smanjenja rizika od gubitka pristupa tržištima ciljani strukturni manjak u 2013. bude 2,5 posto BDP-a, što će se prema procjenama pretvoriti u manjak od 3,5 posto (ESA 95). To se može postići: (a) brзом provedbom planiranih mirovinskih reformi, uz nove parametre koji će se početi primjenjivati već 2013.; (b) odlučnim rezanjem troškova u bolnicama koje stvaraju gubitke, racionalizacijom bolničke mreže i ograničavanjem izuzeća od participacije radi potpore proračunom planiranog smanjenja potrošnje u zdravstvu smanjivanjem neefikasnosti i rasipanja te boljim ciljanjem olakšica; te (c) daljnjim smanjenjem tekućih rashoda, uključujući subvencije, s tim da se zaštite nužni kapitalni rashodi.

Jačati financijsku stabilnost uz podupiranje obnavljanja kreditnog rasta.

Članovi Misije podržavaju ciljeve hrvatskih vlasti koji se odnose na poboljšanje otpornosti financijskog sustava prema šokovima uz poticanje oporavka kreditnog rasta i restrukturiranje duga poduzeća. Poželjno je postupno povećati posebne bankovne rezervacije za loše kredite na temelju sadašnjih pravila o klasifikaciji kredita, s obzirom na nešto niže rezervacije u sustavu i nesigurne vrijednosti kolaterala. Treba voditi računa o tome da se pri provedbi mjera očuva motivacija banaka za odobravanje novih kredita i restrukturiranje postojećih, kako bi se zajmoprimcima u poteškoćama kadrim za preživljavanje dalo šansu za opstanak. U vezi s tim, prva iskustva sa Zakonom o financijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi upućuju na moguću potrebu za pojašnjenjem tumačenja zakona i povećanjem koordinacijskog kapaciteta involviranih državnih tijela. Time će se maksimalno uvećati vjerojatnost za uspješno izvansudsko restrukturiranje duga poduzeća. Nadalje, treba uložiti daljnje napore u poboljšanje funkcioniranja pravosudnog sustava kako bi stečajni postupci bili što djelotvorniji i kraći. Naposljetku, pri osmišljavanju mjera za ublažavanje uvjeta kreditiranja stanovništva važno je ostaviti dovoljno prostora za konkurentno poslovanje banaka.